

УКРАЇНА ТА КРАЇНИ АЗІЇ: ТОРГОВЕЛЬНО-ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ UKRAINE AND ASIAN NATIONS: TRADE AND INTEGRATION ASPECT

Світлана РАДЗИЄВСЬКА,
кандидат економічних наук,
кандидат філологічних наук,
Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі

Svitlana RADZIYEVSKA,
PhD in Economics,
PhD in Philology,
Ukrainian State University
of Finance and International Trade

Країни Азії є третіми за питомою вагою в зовнішньоторговельному обігу України після країн ЄП та ЄС. У торгівлі з країнами ЄП та ЄС Україна має від'ємне сальдо, а в торгівлі з країнами Азії – позитивне. Тому для України збільшення обсягів торгівлі з азіатськими країнами є необхідним для подолання загального від'ємного зовнішньоторговельного сальдо, стабілізації, зменшення й виплати великого зовнішнього боргу. У цьому контексті важливим стає виявлення впливу інтеграції України з ЄС та ЄП на розвиток її торговельно-економічних відносин з країнами Азії.

Наукові праці українських економістів-міжнародників переважно присвячені економічним зв'язкам України з країнами ЄС і шляхам досягнення їх кінцевої мети – вступу України до ЄС. СНД здебільшого висвітлюється як засіб розв'язання невирішених під час розвалу СРСР проблем, що виникли між новоутвореними державами – колишніми союзними республіками. З розвитком інтеграційних процесів на просторі СНД, особливо з утворенням ЄП, який у близькій перспективі перетворюється в Євразійський Союз (ЄАС), науковці значну увагу стали приділяти їм.

Водночас посилення ролі Азії у світі, динамічність розвитку інтеграційних процесів у цьому регіоні, а також перетворення після фінансової кризи 2008 року Китаю та Індії на нових двигунів глобальної економіки привернули увагу вчених до того факту, що саме азіатським країнам належатиме ключова роль у впорядкуванні політичного й економічного життя на світовому рівні. Ці проблеми набули особливої актуальності та розглядаються у роботах різних науковців [1-6]. Разом з тим наукові розвідки не торкаються проблеми впливу на розвиток економічних зв'язків України з країнами Азії інтеграційних процесів України з країнами ЄС та ЄП, яка й стала предметом дослідження цієї статті.

Метою статті є виявлення особливостей і тенденцій розвитку торговельно-економічних зв'язків України з країнами Азії на сучасному етапі і вплив на них інтеграційних процесів України з країнами ЄС та ЄП.

Першочергові інтеграційні перспективи України переважно розглядаються в аспекті інтеграції з ЄС і як альтернативний варіант – з ЄП. Найбільш імовірним є такий сценарій розвитку інтеграційних процесів: «Попри поточну тенденцію до формування на євразійському просторі «біполярної» структури конкурентних «торгових блоків» – ЄС та «Євразійського союзу», не виключене поступове формування в перспективі більш широкого загальноєвропейського економічного простору... Низка експертів вважає ймовірність створення такого спільного (або євразійського) простору доволі високою. Це, зокрема, підтвер-

дила міжнародна експертна дискусія під час проведення Європейського бізнес-саміту у Страсбурзі..., результатом якої став загалом консенсусний погляд, що Росія, Україна та ЄС врешті-решт сформулюють спільний економічний проєкт» [7, с. 43]. При цьому висловлюється думка, що саме євразійська континентальна інтеграція дозволить Україні підключитися до Східного центру інноваційного розвитку світової економіки.

Очевидним фактом є те, що Україна географічно знаходиться в Європі, яка є частиною найбільшого на землі континенту Євразія площею 53,893 млн. км² з населенням, що становить приблизно три чверті населення всієї планети. Тобто, так само як у Європі, Україна знаходиться і в Євразії, і всі інтеграційні процеси, що спостерігаються між Україною та країнами Європи зокрема і Євразії в цілому, відбуваються в євразійському просторі. Зрозуміло, що європейський простір та інтеграційні процеси в ньому є складовою євразійського простору та інтеграційних процесів у ньому. Тому протиставляти європейські та євразійські інтеграційні процеси не зовсім коректно, необхідно ставити питання про послідовність у часі інтеграції України з країнами Європи та Азії. До цього слід додати й те, що: по-перше, ЄС не включає Білорусь (100% території в Європі), Російську Федерацію (22%-23% території в Європі) та Казахстан (до 14% території в Європі), які становлять її значну частину; по-друге, ЄС утворює митний союз із азіатською Туреччиною (1996 рік), зону вільної торгівлі – з Південною Кореєю (2011), асоціацію – з Алжиром (2005), Єгиптом, Марокко, Мексикою, Південною Африкою (2000), а щойно офіційно повідомив про початок переговорів щодо утворення зони вільної торгівлі із США (червень 2013). Тобто й **країни – члени ЄС не обмежують свої інтеграційні зв'язки**

Європою, з якої почалося утворення ЄС, а включають у свою сферу Африку, Америку й Азію [8, с. 43].

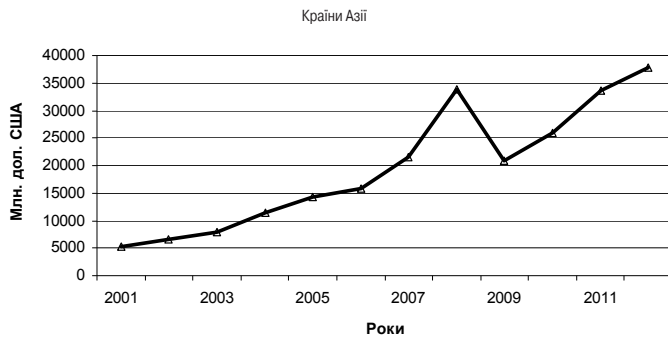
Стратегічним інтересам України відповідає подальше зміцнення та розширення відносин з азіатськими державами та сприйняття (і декларування) азіатського напрямку як важливої складової української зовнішньої політики [3, с. 35]. Реальною формою зміцнення позицій України в Азійському регіоні є її участь в економіко-політичних (НВЗДА, ОІС, ШОС), регіональних (АТЕС, АСЕАН, АСЕАН+3), транснаціональних та транс-регіональних (АСЕМ, БРІКС) структурах як спостерігача або партнера в діалогах із перспективою залучення до багатосторонніх проєктів чи отримання преференцій у регіональних зонах вільної торгівлі [2, с. 5].

Слід зазначити, що Державна служба статистики України надає можливість досліджувати економічні процеси стосовно країн Європи, Азії, а також регіональних

Статтю присвячено дослідженню сучасного стану й перспективам розвитку торговельно-економічних зв'язків України з країнами Азії в контексті впливу інтеграційних зв'язків з країнами ЄП та ЄС, торговельні відносини з якими характеризуються постійно зростаючим від'ємним сальдо, на азіатський вектор інтеграції. Після світової фінансової кризи 2008 року посилилась роль Китаю та Індії як нових двигунів глобальної економіки, що привернуло увагу всіх держав, внаслідок чого і для економіки України особливо значення набули торговельні відносини з азіатськими країнами та регіональними об'єднаннями, які стали запорукою успіху розвитку України в XXI столітті.

The paper focuses on the current state and prospects for development of trade and economic relations between Ukraine and the Asian states in the context of the influence of Ukraine's integration with the countries of the Single Economic Space and the European Union, the passive balance with which is constantly growing, on the Asian integration vector. Following the world financial crisis in 2008, the role of China and India as the new global engines of the world economy attracted the attention of all the states and put special emphasis on our country's trade relations with the Asian nations and the Asian regional integration organizations as the key to successful development of Ukraine's economy in the 21 century.

Рис. 1. Динаміка товарообігу України з країнами Азії

Тренд: $Y_{\text{країни Азії}} = 2928,6x + 568,85$.

Джерело: [9-12].

Таблиця 1. Динаміка питомої ваги експорту та імпорту товарів України до країн Азії у всьому її експорті та імпорті товарів, %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Експорт	24,6	28,5	23,9	25,0	25,1	22,0	22,1	23,7	30,6	26,7	25,9	25,7
Імпорт	6,2	7,0	8,7	8,9	13,0	13,6	14,9	18,1	14,4	16,5	16,1	20,2

Тренди: $y_{\text{ек}} = 0,1126x + 24,585$; $y_{\text{ім}} = 1,1699x + 5,5288$

Джерело: розраховано автором за [9-12].

об'єднань ЄС і СНД. При цьому якщо країни – члени ЄС враховуються і в числі країн Європи, то країни – члени СНД не враховуються ні серед країн Європи, ні серед країн Азії, а тільки окремо. Тому дослідження економічних відносин України з країнами Азії суто формально передбачає вивчення її зв'язків із країнами Азії, що входять до складу СНД, і з рештою країн Азії. Саме з цією рештою країн Азії, тобто з їх більшістю, яка, за даними Держслужби статистики України, нараховує 40 країн, не включаючи азійські країни СНД, ми і розглянемо торговельно-економічні зв'язки України.

Динаміку зовнішньоторговельного обігу України (товарів і послуг) з країнами Азії протягом 2001-2012 років наведено на **рис. 1**.

Питома вага торгівлі товарами у всій торгівлі товарами й послугами України у 2012 році становила 88,35%. Тому розглянемо специфіку торговельно-економічних зв'язків України з країнами Азії у торгівлі товарами.

Азійські держави є споживачами значної частини українського експорту товарів, а значну частину українського імпорту становить їх продукція, причому питома вага експорту значно перевищує питому вагу імпорту, хоча в часі ця різниця зменшується (**табл. 1**).

Як свідчать тренди, розраховані за даними **табл. 1**, питома вага експорту та імпорту товарів України до/з країн Азії у всьому обсязі її експорту й імпорту має тенденцію до збільшення, тобто **торговельно-економічні зв'язки України з країнами Азії розвиваються за рахунок збільшення питомої ваги як експорту, так і імпорту, але темпи зростання імпорту перевищують темпи зростання експорту**.

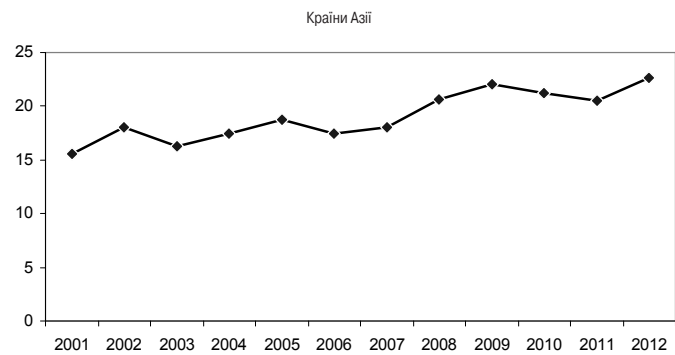
Результатом визначеного характеру експорту й імпорту в умовах нарощування товарообігу України з країнами Азії є нестабільність позитивного сальдо й тенденція до його зменшення (**табл. 2**).

Розвиток торговельних зв'язків України з країнами Азії може бути охарактеризований динамікою питомої ваги торговельного обігу товарами з ними у всьому торговельному обігу України (**рис. 2**).

Дані **рис. 2** свідчать про те, що на аналізованому відрізку часу спостерігається тенденція до посилення ролі торговельних відносин (інтеграції) України з країнами Азії, хоча це посилення й не визначається значною динамічністю та супроводжується періодичними послабленнями (дезінтеграцією у 2002-2003, 2005-2006, 2009-2011 роках).

Для більш детального аналізу торговельних відносин України з країнами Азії необхідно виділити ті з них, які відіграють найсуттєвішу роль. Для цього виберемо країни, питома вага яких у загальному товарообігу України з країнами Азії найбільша. Динаміку питомої ваги товарообігу між Україною і цими країнами відображають дані **табл. 3**.

Рис. 2. Динаміка питомої ваги торговельного обігу з країнами Азії у всьому товарообігу України

Тренд: $Y = 0,5682x + 15,382$.

Джерело: розраховано автором за [9-12].

Таблиця 2. Динаміка сальдо торгівлі товарами України з країнами Азії, млн. дол. США

Роки	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Сальдо	3024,6	3937,6	3491,8	5585,5	3891,4	2302,5	1839,4	589,3	5593	3692,1	4457,9	544,1

Тренд: $y = -110,25x + 3962,4$.

Джерело: розраховано автором за [9-12].

З наведених 20 країн Азії найбільшу питому вагу мають: Індія (Південна Азія), Іран, Сирійська Арабська Республіка, Туреччина (Близький та Середній Схід), Китай, Японія і Південна Корея (Північно-Східна Азія). Згідно з даними 2012 року товарообіг України з цими країнами становить 69% від усього товарообігу з країнами Азії.

Розглянемо в загальних рисах товарну структуру товарообміну України з основними азійськими партнерами за даними 2012 року [13].

До Індії Україна експортує товарів на 2290932 тис. дол. США, а імпортує – на 1020713,9 тис. дол. США, сальдо торгівлі позитивне.

Основу експорту становлять такі товарні групи: жири та олії рослинного й тваринного походження – 53,4% експорту; палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки – 12,5%; добрива – 11,4%; чорні метали – 9%; реактори ядерні, котли і машини – 4,1%; електричні машини – 2,7%.

Основу імпорту становлять: кава, чай – 2,0%; насіння і плоди олійних культур – 2,8% імпорту; тютюн і промислові заміники тютюну – 4,3%; фармацевтична продукція – 43,1%; пластмаси, полімерні матеріали – 2,3%; чорні метали – 6%; реактори ядерні, котли і машини – 2,4%; електричні машини – 12,2%; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 3,3%.

З наведених даних видно, що основу експорту до Індії формує продукція сільського господарства та її переробки, продукція машинобудування становить незначну частку експорту.

В імпорті домінують фармацевтична продукція, яка може вироблятися й вітчизняними виробниками. Значна частка імпорту – це товари зі значною часткою доданої вартості. Наведені дані дозволяють стверджувати, що у відносинах з Індією Україна не використовує свій науково-технічний потенціал, хоча певні кроки в цьому напрямі здійснює.

Експорт українських товарів до Ірану становить 1164712,6 тис. дол. США, імпорт з Ірану – 67399,8 тис. дол. США, сальдо позитивне.

Основу експорту становлять зернові культури – 36,3% експорту; жири та олія рослинного та тваринного походження – 36,2%; палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки – 5,7%; реактори ядерні, котли і машини – 16,9%; літальні апарати – 3,3%.

Основу імпорту становлять: істівні плоди та горіхи – 56,8%; продукти переробки овочів – 4,5%; руди, шлаки, зола – 2,8%; фармацевтична продукція – 15,3%; пластмаси, полімерні матеріали – 3,0%; скло та вироби із скла – 2,4%; чорні метали – 3,2%; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 2,4%; літальні апарати – 2,2%.

Можна констатувати, що основа експорту України до Ірану – це продукція сільського господарства і приблизно 20% – продукція

Таблиця 3. Динаміка питомої ваги товарообігу України з окремими країнами у всьому її товарообігу з країнами Азії %

Роки	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Усього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1 Бангладеш	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,5	0,2	0,2	1,8	0,5	0,3	0,3
2 В'єтнам	2	3,8	3,4	1,9	1,4	1,0	0,75	1,1	1,9	1	1,0	1,3
3 Грузія	1,0	1,2	1,9	1,5	1,8	2,6	3,2	2,7	2,7	2,8	2,6	2,1
4 Ізраїль	3,8	3,3	3,3	3,5	2,7	2,5	2,1	2,0	2,5	2,4	2,1	3,1
5 Індія	4,5	4,3	4,7	6,6	8,0	8,3	6,1	5,3	8,7	8,9	10	9,5
6 Індонезія	3,1	3,4	3,5	3,4	2,6	2,8	3,9	2,8	3,0	3,2	3,5	2,5
7 Ірак	5,9	1,9	0,2	0,8	0,6	0,3	0,1	0,5	1,3	1,5	2,0	2,5
8 Іран	3,3	2,7	4,0	4,1	4,5	2,4	2,8	3,0	4,2	4,6	3,8	3,5
9 Йорданія	0,9	0,9	1,1	2,7	1,5	2,2	2,2	3,2	2,6	2,3	1,5	1,6
10 Китай	14,8	15,2	20,3	14,6	19,0	19,6	18,8	19,6	22,3	25,3	27,2	27,8
11 Корея, Республіка	4,7	4,9	5,5	6,4	6,4	7,0	8,7	8,5	6,1	5,4	5,5	5,8
12 Ліван	2,0	0,9	1,2	0,7	0,8	0,7	0,7	1,1	3,7	4,3	4,4	4,1
13 Об'єднані Арабські Емірати	2,4	2,4	1,9	4,0	2,7	2,8	3,2	3,1	1,9	1,4	1,5	1,4
14 Пакистан	0,7	0,5	1,3	1,6	2,1	1,7	1,0	0,7	1,4	0,7	0,8	0,7
15 Саудівська Аравія	2,5	2,9	3,2	2,2	2,9	3,7	2,6	3,0	2,7	2,9	2,9	3,1
16 Сирійська Арабська Республіка	3,6	3,7	3,9	5,6	5,1	4,1	4,3	3,3	4,0	2,9	3,1	1,8
17 Сингапур	2,0	2,1	2,0	2,8	3,8	1,6	1,9	1,6	0,8	0,7	0,8	2,8
18 Таїланд	3,6	4,2	2,5	2,5	1,5	1,0	1,1	1,6	2,0	2,5	1,7	1,3
19 Туреччина	23	22,7	16,2	20,8	19,9	21,7	23,2	21,0	16,5	18,2	16,9	16,2
20 Японія	4,6	4,2	6,2	4,9	4,7	6,5	7,5	9,0	3,4	3,8	3,8	4,4
$\sum_{i=1}^{20}$	88,6	85,4	86,6	90,8	92,1	93,0	94,4	93,3	93,5	95,3	95,4	95,8
$\sum_{i=5,8,10,11,16,19,20}$	58,5	57,7	60,8	63,0	67,6	69,6	71,4	69,7	65,2	69,1	70,3	69,0

Розраховано автором за [9-12].

машинобудування. В імпорті домінують товари сільського господарства й фармацевтична продукція. Продукція переробної промисловості становить незначний відсоток.

Тобто у відносинах з Іраном Україна не використовує свій науково-технічний потенціал, хоча в дечому й просувається вперед.

Експорт України до Китаю дорівнює 1777177,6 тис. дол. США, імпорт – 7899639,6 тис. дол. США, сальдо від'ємне і значне – (-6122462,0 тис. дол. США).

Експорт формують жири та олії рослинного та тваринного походження – 4%; руди, шлаки і зола – 80,5%, а також органічні хімічні сполуки – 2,5%; чорні метали – 1,1%; реактори ядерні, котли і машини – 3,5%; електричні машини – 1,0%.

Імпорт формують товари більш широкого асортименту, основу якого становлять такі: органічні хімічні сполуки – 1,9%; пластмаси, полімерні матеріали – 5,7%; каучук, гума – 1,4%; вироби із шкіри – 3,1%; одяг та додаткові речі до нього, трикотажні – 2,6%; одяг та додаткові речі до нього, текстильні – 4,4%; керамічні вироби – 1,6%; чорні метали – 2,3%; вироби з чорних металів – 3,1%; алюміній і вироби з нього – 1,1%; реактори ядерні, котли і машини – 10,9%; електричні машини – 25,4%; залізничні локомотиви – 1,4%; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 4,0%; прилади та апарати оптичні, фотографічні – 1,5%; меблі – 2,7%; іграшки – 3,3%.

В експорті до Китаю продукція машинобудування становить незначний відсоток, і Україна відіграє роль сировинного придатка Китаю. Імпорт складається переважно з товарів, які здатна виробляти українська промисловість.

Корея, Республіка отримує від України товарів на суму 481909,5 тис. дол. США, а експортує в Україну – на суму 1547228,7 дол. США, сальдо від'ємне, значне – (-1065319,2 тис. дол. США)

Основу експорту України становлять зернові – 49,8%; продукти неорганічної хімії – 13,7%; екстракти дубильні – 2,3%; чорні метали – 29,6%; реактори ядерні, котли і машини – 1,4%.

Імпорт України з Південної Кореї більш широкого асортименту: каучук та гума становлять 2,2%; чорні метали – 4,6%; реактори ядерні, котли і машини – 11,2%; електричні машини – 17,7%; залізничні локо-

мотиви – 18,9%; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 27,8%; прилади та апарати оптичні, фотографічні – 2,7%.

Як і в експорті до Китаю, відсоток продукції машинобудування в експорті України до Південної Кореї дуже незначний. В імпорті превалюють товари машинобудівної промисловості.

До Сирійської Арабської Республіки Україна експортує товарів на суму 578864,2 тис. дол. США, а імпортує – на суму 41325,2 тис. дол. США, сальдо позитивне.

Експорт України формують зернові культури – 34,5%; насіння і продукти олійних культур – 4,1%; жири та олії рослинного та тваринного походження – 8,9%; добрива – 4,8%; чорні метали – 41,7%; вироби з чорних металів – 1,8%.

Імпорт України із Сирійської Арабської Республіки включає сіль, сірку, землі та каміння – 61,5%; фармацевтичну продукцію – 3,2%; спеціальні тканини – 5,7%; одяг та додаткові речі до нього, трикотажні – 7,6%; одяг та додаткові речі до нього, текстильні – 1,8%; взуття – 12,8%; різні готові вироби – 1,6%.

Наведені дані свідчать про невикористані можливості експорту до Сирійської Арабської Республіки продукції зі значною часткою доданої вартості, зокрема продукції машинобудування.

Значну частину імпорту становлять товари легкої промисловості, які здатна виробляти вітчизняна легка промисловість.

Туреччина отримує з України товарів на суму 3685112,6 тис. дол. США, експортує товарів в Україну на суму 1951858,2 тис. дол. США, сальдо позитивне і значне – 1733254,4 тис. дол. США.

Експорт України формують насіння і плоди олійних рослин – 6,6%; жири та олії рослинного та тваринного походження – 8,3%; палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки – 4,2%; добрива – 8,0%; деревина і вироби з деревини – 4,0%; чорні метали – 54,0%.

Імпорт України з Туреччини включає овочі – 3,4%; істівні плоди та горіхи – 12,5%; продукти переробки овочів – 2,5%; сіль, сірку, землі та каміння – 2,0%; пластмаси, полімерні матеріали – 5,6%; одяг та додаткові речі до нього, трикотажні – 6,5%; одяг та додаткові речі до нього, текстильні – 7,9%; чорні метали – 4,0%; вироби з чорних металів – 3,6%; реактори ядерні, котли і машини – 5,9%; електричні машини – 3,2%; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 7,4%.

Наведені дані свідчать про невикористані можливості експорту до Туреччини продукції зі значною часткою доданої вартості, зокрема продукції машинобудування. Основу експорту становлять чорні метали. Значну частину імпорту формує продукція, яка може вироблятися вітчизняним товаровиробником.

Японія імпортує з України товарів на суму 320517,7 тис. дол. США і експортує в Україну товарів на суму 1197791,7 тис. дол. США, сальдо торгівлі товарами України з Японією від'ємне і значне – 877264 тис. дол. США.

Основу експорту України до Японії становлять зернові культури – 68,4%; органічні хімічні сполуки – 2,0%; чорні метали – 4,2%; алюміній і вироби з нього – 5,2%; інші недорогі метали – 5,3%.

Імпортує Україна з Японії каучук і гуму – 3,9%; реактори ядерні, котли і машини – 8,2%; електричні машини – 14,1%; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 54,5%; прилади та апарати оптичні, фотографічні – 10,6%.

Таким чином, у відносинах з Японією Україна фактично відіграє роль сировинного придатка, постачаючи продукцію зі незначною часткою доданої вартості. В імпорті занадто велику частку становлять засоби наземного транспорту, зокрема легкові автомобілі.

Торговельні відносини України з розглянутими основними партнерами – азіатськими державами свідчать, що на їх ринках українські товари зі значною часткою доданої вартості ще не

Таблиця 4. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з країн-інвесторів, млн. дол. США

	Обсяги прямих іноземних інвестицій на початок року									
	1996	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	На 31.12.2012
В'єтнам	0,5	21,8	21,6	25,4	24,1	20,6	9,0	7,3	8,0	8,0
Ізраїль	9,6	48,5	50,4	60,6	63,1	59,7	60,0	46,0	45,6	48,1
Індія	0,5	4,8	10,6	17,3	22,5	18,8	20,8	18,0	19,0	19,5
Китай	4,0	8,9	8,2	8,1	9,1	11,6	12,3	13,1	15,3	18,4
Кіпр	51,5	1101,4	1635,9	3187,5	5946,4	7646,2	9005,3	10044,9	13355,2	17275,1
Корея Республіка	0,1	172,4	172,2	167,2	167,6	173,8	171,5	171,5	171,6	171,5
Ліван	0,9	15,8	15,9	17,0	18,4	19,8	20,4	20,3	20,9	21,6
Об'єднані Арабські Емірати	-	2,9	5,2	5,5	10,7	12,1	14,0	15,1	21,7	25,2
Сінгапур	1,0	3,2	8,1	12,7	16,1	24,4	23,9	23,6	23,8	82,4
Сирійська Арабська Республіка	0,5	6,6	12,3	15,8	17,7	13,9	13,6	13,9	13,2	13,5
Туреччина	4,7	50,6	67,1	90,2	116,7	127,2	138,9	153,3	169,8	189,4
Японія	1,3	41,7	38,1	57,4	60,8	75,0	117,1	130,7	150,0	160,8

Джерело: [14, с. 17-18].

знайшли гідного місця. І навпаки, товари цих країн досить часто реалізуються на українському ринку при наявній можливості виробництва й реалізації власних аналогічних товарів.

Зважаючи на позитивну динаміку економічного розвитку, яку впродовж останнього десятиліття демонструють країни АТР, Україні потрібно активніше освоювати їх ринки, а також розвивати стратегічне партнерство з країнами – лідерами регіону [4, с. 162]. За окремими прогнозами, частка ВВП КНР у світовій економіці до 2020 року зросте до 20%, що зробить КНР найбільшою економікою світу. Відповідна частка ВВП Індії зросте до 7%, і за цим показником країна вийде на третє місце у світі, випередивши Японію [3, с. 6].

У торгівлі з країнами Азії необхідно посилити роботу щодо просування своїх високотехнологічних товарів і одночасно активніше здійснювати політику імпортозаміщення їхніх товарів на власних ринках.

Стосовно впливу торговельно-економічних зв'язків на перехід промисловості України на п'ятий і шостий технологічні уклади можна стверджувати, що такий вплив здійснюватиметься двома шляхами: по-перше, збільшенням реалізації на ринках цих країн продукції виробництв цих технологічних укладів; по-друге, залученням прямих іноземних інвестицій в такі українські виробництва. Деякі країни Азії в останні роки посилюють свою діяльність у цьому напрямі, про що свідчать дані **табл. 4**.

Враховуючи той факт, що з усіх прямих іноземних інвестицій, що надійшли в економіку України, лише 2,1% вкладається в машинобудування [14, с. 4], цілком логічно висловити впевненість, що лише **шляхом використання прямих іноземних інвестицій країн Азії збільшити питому вагу виробництв п'ятого і шостого технологічних укладів в Україні неможливо**. Основним засобом підвищення експорту високотехнологічних товарів України до країн Азії є посилення взаємодії з країнами СНД, ЄП і Росією. Так, товарообіг Росії як світового гравця із країнами АТР у найближчі 5–10 років має перевищити торговельний оборот із Євросоюзом, тобто російський економічний вектор переорієнтується із Заходу на Схід [4, с. 161]. Після кризи ЄС поступово почав втрачати свої позиції на світовій арені, і хоча світова фінансова криза виникла в США, її наслідки призвели до програшу євро в конкурентній боротьбі з долларом США [15, с. 130], внаслідок чого ЄС також почав переорієнтовуватися на ринки азійських держав. Наявна ситуація свідчить про те, що **Україні необхідно зберегти економічні зв'язки у сфері високих технологій з Росією, а також стрімко розвивати їх з азійськими державами, з якими Росія і решта країн СНД і ЄП мають усталені відносини, зокрема в рамках Шанхайської Організації Співробітництва (ШОС).**

Членами ШОС є Росія, Китай, Казахстан, Узбекистан, Киргизстан та Таджикистан. Це регіональне угруповання динамічно трансформу-

ється, перетворюючись на євразійське об'єднання, що прагне до об'єднання функцій у сфері безпеки з розвитком економічної співпраці. Згідно з даними 2010 року частка держав – членів ШОС у структурі української зовнішньої торгівлі становила 46% (41% експорту та 51% імпорту) [3, с. 38].

Якщо ми розглянемо широкий інтеграційний контур, який охоплює всю Європу та країни Східної Азії, то інтеграційним центром (яким є Україна в інтеграційному контурі ЄС – МС) у ньому буде Росія, тоді як ШОС відіграватиме важливу роль у процесах євразійської економічної інтеграції [16]. Як відзначає член Комітету Ради Федерації Росії з міжнародних справ І. Морозов, «...генеральний напрям – розвиток партнерства в рамках ШОС, БРИКС, АТЕС. Звідси і головний вектор нашого розвитку в майбутньому» [17, с. 15]. З викладеного випливає, що на цьому напрямі інтеграції інтереси України та Росії збігаються.

Важливою умовою покращення торговельно-економічних відносин України з розглянутими країнами Азії є взаємодія з СНД, ЄП, Росією, регіональним об'єднанням ШОС, про що свідчить і рішення нашої держави отримати статус спостерігача у цьому регіональному об'єднанні [18], чому також сприятиме посилення інтеграційних зв'язків України з Росією та Китаєм.

ВИСНОВКИ

Аналіз торговельних зв'язків України з країнами Азії показав, що протягом 2001-2012 років спостерігається тенденція до збільшення обсягів товарообігу. Перевищення зростання імпорту над зростанням експорту породжує тенденцію до зменшення позитивного торговельного сальдо. Аналіз товарної структури торгівлі України з основними партнерами свідчить про необхідність посилення уваги до експорту та імпорту високотехнологічних товарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Швед Ю. В. Деякі особливості сучасних процесів економічної інтеграції у Східно-азійському регіоні / Ю. В. Швед // Економічний часопис. – 2011. – № 1-2. – С. 37–40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ech/2011_1-2/11_Shved.pdf.
2. Майко В. А. Зовнішньополітичні та економічні пріоритети України у країнах Центральної, Південної і Південно-Східної Азії / В. А. Майко // Економічний часопис. – 2011. – № 9-10. – С. 3–7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ech/2011_9-10/2011_9_10/3_7.pdf.
3. Пріоритетні питання політики України щодо країн Азії. Аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2011. – 46 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/pyt_Azya-dbec8.pdf.
4. Соболев А. А. Геополітичні проекти світових «центрів сили» в Центральній Азії / Андрій Аркадійович Соболев // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 1. – С. 155–163. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_1_2013.pdf.
5. Зовнішня політика України – 2012: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / за ред. Г. М. Перепелиці. – К.: ВД «Стилос», 2013. – 304 с.
6. Салицкий А. И. Китай и Индия: новые двигатели глобальной экономики? / А. И. Салицкий, А. В. Шахматов // Вестник Российской академии наук. – 2013. – № 5. – С. 453–458.
7. Глобальна економіка у посткризовий період: тенденції та перспективи / Бугрій М. Г., Ус І. В., Федоренко Т. О., Медведкіна Є. О. – К.: НІСД, 2012. – 46 с.
8. Радзівська С. О. Євразійська континентальна інтеграція та Україна / С. О. Радзівська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 8(147). – С. 42–47.
9. Зовнішня торгівля України за 2002 рік, Т. 1: Стат. зб. / Держкомстат України. – К., 2003. – 139 с.
10. Зовнішня торгівля України за 2003 рік, Т. 1: Стат. зб. / Держкомстат України. – К., 2004. – 147 с.
11. Зовнішня торгівля України: Стат. зб. / Держкомстат України. – К., 2010. – 103 с.
12. Зовнішня торгівля України: Стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2013. – 99 с.
13. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2012 році, Т. 2: Стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2013. – 239 с.
14. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності: Стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2013. – 70 с.
15. Радзівська С. О. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України / С. О. Радзівська. – К.: Знання України, 2012. – 344 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usufit.edu.ua> (наукова діяльність, книги) або www.nbuv.gov.ua (електронна бібліотека).
16. Ефременко Д. В. Контури євразійської інтеграції / Д. В. Ефременко // Перспективи скоординованого соціально-економічного розвитку Росії та України в общеевропейском контексте. Тр. Первой междунар. науч.-практ. конф. / РАН. ИНИОН. Отдел науч. сотрудничества и междунар. связей; отв. ред. Ю. С. Пивоваров. – М., 2013. – С. 116–119 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukros.ru.
17. Морозов И. Мы не играем с америкацами в глобальный покер / Игорь Морозов // Российская Федерация сегодня. – № 13-14. – 2013. – С. 14–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.russia-today.ru>.
18. Глава держави: Україна хотіла б отримати статус спостерігача в ШОС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/25123.html>.